

CESTA K ZNALOSTNEJ SPOLOČNOSTI

Anna Paďourová¹, Margita Majerčáková²

Úvod

Ak má byť Slovensko úspešnou krajinou, musí byť jej rozvoj postavený na znalostiach a inováciách, musí byť postavený na znalostnej ekonomike. Inovácie znamenajú nové nápady o tom, ako robiť veci lepšie, rýchlejšie a lacnejšie. Inovácie sú tiež o tom, ako vyrábať produkty alebo ponúkať služby s vyššou hodnotou, vyrábať produkty a ponúkať služby, ktoré nikdy pred tým neexistovali. Inovácie predstavujú presadzovanie nových nápadov v podnikaní s kvalifikovanou pracovnou silou, ktorá je schopná nové nápady nielen využiť, ale ich aj prinášať.

Znalosti boli vždy kľúčovým faktorom ekonomického a sociálneho rozvoja. Aj predchádzajúce ekonomiky záviseli na znalosti ako farmárčiť, ako stavať, ako vyrábať. Všetky až v posledných rokoch informačno-komunikačné technológie (IKT) dramaticky zvýšili možnosti spracovávať, skladovať a prenášať veľké množstvá informácií.

V konkurenčnom prostredí vyhrávajú tí, ktorí vedú využiť znalosti a informácie ako prví. Úspech podnikov a teda v konečnom dôsledku aj celej ekonomiky a spoločnosti je čoraz viac závislý na informačnej infraštruktúre, ktorá je nevyhnutná pre prácu s informáciami. Dnes je Slovenská republika na chvoste rebríčka inovatívnych krajín Európskej únie. Ak chce Slovensko dosahovať vysoký rast a vysokú konkurencieschopnosť, musí výrazne urýchliť transformáciu na znalostnú ekonomiku, pre ktorú nie je využívanie možností informačno-komunikačných technológií *alternatívou*, ale *akútnou potrebou*.

Úloha vlády a parlamentu

O tom, či slovenská ekonomika bude konkurencieschopná, či bude znalostná, bude v konečnom dôsledku rozhodovať komerčná sféra, jednotliví podnikatelia, ktorí súťažia a budú súťažiť v globálnom prostredí. Úlohou vlády a parlamentu je vytvoriť pre podnikateľov a občanov vhodné prostredie, aby mohli uspieť v tejto súťaži.

V súvislosti s informatizáciou by mala vláda vytvoriť a zlepšovať *prostredie pre konkurencieschopnosť a znalostnú spoločnosť*.

1. Minimalizovať zaťaženie podnikateľov a občanov zo strany verejnej správy

Konkrétne to znamená:

¹ Ing. Anna Paďourová, Žilinská univerzita v Žiline, Fakulta Prevádzky a ekonomiky dopravy a spojov, Katedra spojov, Univerzitná 1, 010 26 Žilina

tel. č.: 041/513 3129, fax: 041/ 5655 615

e-mail: Anna.Padourova@fpedas.utc.sk

² Dr. Ing. Margita Majerčáková, Žilinská univerzita v Žiline, Fakulta Prevádzky a ekonomiky dopravy a spojov, Katedra spojov, Univerzitná 1, 010 26 Žilina

tel. č.: +421/41/513 3126, fax: +421/41/5655 615

email: Margita.Majercakova@fpedas.utc.sk

- a) *Zavedenie služieb eGovernmentu* na úrovni štátnej správy a na úrovni samosprávy, ktoré umožnia komunikovať a vybavovať úradné záležitosti elektronickou formou.
- b) *Zrovnoprávnenie používania elektronických a papierových dokumentov* a komunikácie s papierovými dokumentmi a komunikáciou v reálnom živote. To znamená, aby ich súdy a štátne orgány (a daňové úrady, colné úrady, atď.) akceptovali ako dôveryhodné a rovnocenné s papierovými.
- c) *Sproduktívnenie verejnej správy* - nutná je zmena procesov so súčasným využitím možností IKT.

Informačno-komunikačné technológie sa stali bežnou súčasťou života. Či sú to nové podnikateľské modely (napríklad nakupovanie prostredníctvom internetu), nové spôsoby vzdelávania, radikálne zvýšenie produktivity v priemysle (napríklad pri navrhovaní a výrobe automobilov, lietadiel), nové metódy zdravotnej starostlivosti (napríklad počítačová tomografia), uľahčenie života (napríklad elektronické bankovníctvo, služby eGovernmentu), zvládanie katastrof (monitorovaním a ich simuláciou) alebo zásadne zmenený spôsob komunikácie (mobilné telefóny, e-mail, SMS).

2. Pripraviť pracovníkov pre dynamicky sa rozvíjajúce odvetvie IKT

Jedným z pilierov znalostnej a konkurencieschopnej ekonomiky je vyspelé odvetvie IKT. Slovensko má šancu na to, aby IKT priemysel poskytoval vysokokvalifikované služby nielen na domácom trhu, ale aj aby sa stal významným exportérom služieb s vysokou pridanou hodnotou. Na Slovensku sa však silne začína prejavovať nedostatok kvalifikovaných pracovníkov, čo je nutnou podmienkou pre ďalší rozvoj odvetvia IKT a nové investície v tomto odvetví. *Pre väčšinu pracovných pozícií v odvetví IKT nie je potrebné druhostupňové vysokoškolské vzdelanie. Postačuje kvalitné stredoškolské resp. bakalárske vzdelanie.* Toto vzdelávanie však okrem odbornej stránky musí zabezpečiť aj *dostatočné jazykové znalosti, schopnosť identifikovať, analyzovať a vyriešiť problémy, vzdelávať k tvorivosti, inovatívnosti, schopnosti prevziať zodpovednosť.*

Pre rozvoj odvetvia informačných a komunikačných technológií (ako kľúčového odvetvia pre rozvoj konkurencieschopnosti Slovenska a znalostnej spoločnosti) by mala vláda *podporiť zmenu profilácie niektorých stredných škôl a bakalárskeho štúdia na informatiku.* Podobne by mali byť *podporené rekvalifikačné kurzy pre absolventov stredných a vysokých škôl zamerané na informatiku.*

3. Nedeformovať konkurenčné prostredie v odvetví IKT

Odvetvie IKT je najdynamickejším a najviac konkurenčným prostredím tak v globálnom meradle ako aj na Slovensku. Okrem iného je to dané aj tým, že je minimálne regulované. Pre ďalší dynamický rozvoj odvetvia na Slovensku považujeme za potrebné:

a) Minimalizovať reguláciu zo strany štátu

Pre oblasť telekomunikácií je však vhodné podporiť zvýšenie konkurenčného prostredia napríklad umožnením vstupu na trh ďalším konkurenčným operátorom v oblastiach, ktoré sú podmienené získaním licencie. Akákoľvek regulácia by mala starostlivo posudzovať zmysluplnosť a rozsah (napr. univerzálna služba v oblasti telekomunikácií).

b) Minimalizovať intervencie

Intervencie zo strany vlády ako sú dotácie, príspevky a pod., viac či menej narušujú konkurenčné prostredie, respektíve zvýhodňujú niektorého výrobcu / dodávateľa alebo technológiu. Akákoľvek intervencia by sa mala starostlivo zvažovať, zohľadňovať ochranu investícií a nezasahovanie do konkurenčného prostredia.

c) Nezaťažovať odvetvie IKT vynútenými nákladmi

Vláda v oblasti telekomunikácií od operátorov požaduje niektoré služby súvisiace s bezpečnosťou. V súčasnosti náklady na tieto opatrenia znášajú telekomunikační operátori. Vzhľadom na to, že sa jedná o službu vyžadovanú vládou, znamená to, že náklady na tieto opatrenia by mal znášať štátny rozpočet. Zaťažovanie telekomunikačných operátorov okrem

iného značne obmedzuje vstup nových komerčných subjektov na trh a tým poškodzuje občanov a podnikateľov.

d) Nezaťažovať odvetvie IKT nad rámec nevyhnutných povinností vyžadovaných EÚ

Brzdou odvetvia IKT je zaťažovanie nad rámec povinností vyžadovaných EÚ alebo bežných v okolitých krajinách. Ide predovšetkým o oblasť autorských poplatkov a enviromentálnej legislatívy. Vláda by nemala zaťažovať podnikateľov povinnosťami nad rámec legislatívy vyžadovanej EÚ alebo platnej v okolitých krajinách a tak znevýhodňovať slovenských podnikateľov voči ich konkurentom iných krajinách.

Kde sa nachádzame?

V porovnaní s priemerom krajín Európskej únie (53%) nedosahuje Slovenská republika (23%) ani ich polovičnú úroveň v podiele obyvateľstva so zriadeným prístupom na internet. Z pohľadu penetrácie domácností vysokorýchlostným internetom (7%) je situácia ešte horšia. Súvisí to najmä s relatívne vysokou cenou internetu a osobných počítačov vo vzťahu ku kúpnej sile. Druhou príčinou je nedostupnosť internetu, a to predovšetkým v miestach s nižšou hustotou osídlenia, ktoré pre poskytovateľov pripojenia nie sú z hľadiska návratnosti vynaložených investícií zatiaľ dostatočne atraktívne.

Nízka penetrácia internetu sa okrem domácností týka aj podnikov, v ktorých iba 26% zamestnancov využíva PC s internetom ako bežný pracovný prostriedok. Príčiny zaostávania SR za EÚ (37%), nespočívajú ani tak vo fyzickej, alebo cenovej nedostupnosti internetu, ale skôr v nízkej technologickej úrovni a kvalite mikroekonomických procesov v podnikoch najmä vo vzťahu k IKT. Z hľadiska rozvoja informačnej spoločnosti je Slovensko iba v počiatočnej fáze. Silne zaostáva nielen za pôvodnými, ale aj novými členskými krajinami

Koncepcia rozvoja informačnej spoločnosti členských krajín EÚ je postavená na spoločných troch prioritných oblastiach:

- vytvorenie jednotného európskeho informačného priestoru, ktorý podporuje otvorený a konkurencieschopný vnútorný trh v oblasti informačnej spoločnosti a médií;
- zintenzívnenie inovácií a investícií v oblasti informačných a komunikačných technológií na docielenie rastu, ako aj početnejších a lepších pracovných miest;
- vybudovanie európskej informačnej spoločnosti pre všetkých občanov, ktorá podporuje rast a zamestnanosť spôsobom, ktorý je v súlade s trvalo udržateľným rozvojom a ktorého prioritami sú lepšie verejné služby a zvýšená kvalita života.

Kľúčové faktory rozvoja informačnej spoločnosti v SR

Na základe výsledkov analýzy boli identifikované nasledujúce kľúčové faktory rozvoja informačnej spoločnosti v SR.

- modernizácia fungovania verejnej správy využitím možností IKT;
- zrovnoprávnenie elektronických a papierových dokumentov a komunikácie;
- zvyšovanie digitálnej gramotnosti žiakov, študentov a ostatných občanov;
- rozširovanie pokrytia vysokorýchlostného internetu;
- vysoké konkurenčné prostredie v telekomunikačnom sektore;
- vytváranie užitočného obsahu;
- vzdelávanie pracovníkov pre prácu v silne expandujúcom odvetví IKT

Za jedinečnú šancu urobiť zásadný pozitívny krok v úrovni informatizácie SR a naštartovať procesy, vedúce k rastu inovatívnosti a v konečnom dôsledku k rýchlemu rozvoju znalostnej ekonomiky považujeme *využitie EÚ fondov v programovacom období 2007-2013*. Akútna potreba rýchleho rozvoja v oblasti informatizácie je umocnená podcenením tejto

oblasti v súčasnom programovacom období 2004-2006, kedy podiel výdavkov na informatizáciu z fondov EÚ dosahoval iba 0,96%. V ostatných krajinách EÚ je v tomto období na informatizáciu vynakladaných v priemere 7,3 %.

Hlavné úlohy vlády

- zabezpečiť digitálnu gramotnosť občanov ako jeden z predpokladov ich uplatniteľnosti v znalostnej spoločnosti;
- vytvárať predpoklady, aby občan mal možnosť využívať možnosti IKT vo svojom živote;
- (eGovernment, eContent, eLearning);
- zabezpečiť dostatok pracovníkov uplatniteľných v znalostnej ekonomike;
- zabezpečiť dostatok pracovníkov uplatniteľných v rastúcom odvetví IKT;
- pomáhať samospráve hľadať a realizovať riešenia, ktoré zlepšia plnenie jej funkcií;
- vo vzájomnej spolupráci systémovo riešiť informatizáciu štátnej správy a samosprávy;
- využiť možnosti IKT pre zlepšenie plnenia funkcií štátnej správy vo vzťahu k občanom a podnikateľom;
- využiť možnosti IKT pre sproduktívnenie fungovania štátnej správy samotnej.

Záver

Prínosy pre občanov

1. Menšie zaťaženie občanov z pohľadu vybavovania úradných záležitostí. Zníženie neproduktívneho času stráveného na úradoch. Nižšie náklady na vybavovanie úradných záležitostí. Možnosť vybaviť väčšinu úradných záležitostí na jednom mieste.
2. Nadobudnutie digitálnej gramotnosti a teda vyššia uplatniteľnosť na trhu práce. Užitočný obsah dostupný na internete, vrátane celoživotného vzdelávania.
3. Menšie daňové zaťaženie občanov.
4. Zvýšenie dostupnosti IKT.

Prínosy pre podnikateľov

5. Menšie zaťaženie podnikateľov z pohľadu vybavovania úradných záležitostí. Zníženie neproduktívneho času stráveného na úradoch. Nižšie náklady na vybavovanie úradných záležitostí.
6. Dostatok pracovníkov uplatniteľných v meniacej sa ekonomike.
7. Vytvorené dobré podmienky pre eBusiness.
8. Menšie daňové zaťaženie podnikateľov.
9. Zvýšenie dostupnosti IKT.

Prínosy pre odvetvie IKT

10. Dostatok pracovníkov uplatniteľných v rozvíjajúcom sa odvetví IKT.
11. Rozširovanie investícií v odvetví IKT.

Prínosy pre štátnu správu

12. Produktívnejšie fungujúca verejná správa, menej zaťažujúca podnikateľov a občanov.
13. Zvýšenie transparentnosti a zníženie miery korupcie.
14. Zníženie nákladov na štátnu správu a zníženie počtu úradníkov.

Prínosy pre samosprávu

15. Produktívnejšie fungujúca samospráva, menej zaťažujúca občanov.
16. Zníženie nákladov na IKT pri súčasnom zásadnom zlepšení IKT v samospráve.

V tomto prípade platí Paretovo pravidlo 20/80. To znamená, že 20% kľúčových opatrení prinesie 80% úžitku .

Literatúra

- [1] ČOREJOVÁ, T. – ŠTOFKOVÁ, K.: On the problem of electronic communications pricing in Slovak Republic. In: Telekomunikacja i poczta jako stymulatory rozwoju e-gospodarki w Polsce : Szczecin - Darłowo, maj 2005. - Szczecin: Wydział Zarządzania i Ekonomiki Usług, Uniwersytet Szczeciński, 2005. - ISBN 83-7241-477-7. - P. 309-314.
- [2] MADLEŇÁK, R., MAJERČAKOVÁ, M.: Informácia a jej prenos : (návody a cvičenia). - 1. vyd. - V Žiline : Žilinská univerzita, 2004. - 133 s., AH 6,44, VH 6,87 : obr., tab. - ISBN 80-8070-327-2.
- [3] KREMEŇOVÁ, I . - ROSTÁŠOVÁ, M.: Marketing v službách /Marketingový informačný systém /vedecká redaktorka : Tatiana Čorejová./ - 1. vyd. - V Žiline : Žilinská univerzita, 2005. - 110 s., AH 6,95, VH 7,28 : obr., tab. - ISBN 80-8070-358-2.
- [4] http://europa.eu.int/information_society/eeurope/2005/index_en.htm
- [5] <http://www.telecom.gov.sk/index/go.php?id=651>
- [6] <http://www.minerva.sk/default.aspx?ami=1340&smi=1343>

Grantová podpora

Príspevok vznikol na základe riešenia výskumného projektu VEGA 1/1265/04 VEGA 1/1265/04 Výskum sieťových procesov v rámci odvetvových zoskupení firiem v SR, podporeného MŠ SR.

Príspevok vznikol na základe riešenia výskumného projektu VEGA 1/2591/05 Vplyv výberu efektívnej stratégie na udržiavanie konkurencie schopnosti podniku v rámci liberalizácie poštových trhov, podporeného MŠ SR.